Беларускі шлях

Адрэс рэдакцыі і адміністрацыі: Серпухаўская вул. д. № 12

Рэдакцыя адчынена ад 1 да 2 гадз. пасьля поўдня. Адміністрацыя—зрання ад 10 да 2 гадз. У вечары ад 5 да 7 гадз.

Рэдакцыя пакідае за сабой права папраўляць перасыланые рукапісы і карэспонданцыі.

Цана асобн. нум. 15 к.

Падпіска: з дастаукай да дому у Мінску на 1 месяц 3 рублі.

Цана абвестак: за верш пэтыту на 1-й старан. і гус на апошняй—50 кап.

Штодзенная грамадзка-палітычная газэта.

№ 43. Менск. Чацьвер 16 мая 1918 г. Год I

Менск 16/v.

Дзержаўная урадовая машына, гэта—рэч вельмі сложная, кая векамі апрацовывае сваіх пэцыялістау. Апрача асьвядомленай вялікай адкаведальнасьці за кожны свой крок, вымагаецца іщчэ большае патрыятычнае закаханне да свайго краю і гуманныя адносіны да усіх грамадзян у межах дзержавы, нізалежна ад іх нацыі і рэлігіі. Вымагаецца умяркованасьць ва усіх палітычных паступках, вымагацца шчырасьць і сырывядлівасьць, кожнаго супрацоўніка ураду, як чалавека. У дадатак—уласьць павінна рабіць свае пастановы, тасуючыся з жыццем.

Гэта—альфабэт для ураду кожнай дзержавы.

Расійскі самадзержаўны урад быў скінуты з свайго пьедэсталу, ні глядзя на сваю векавую практыку, дзеля браку патрыотызму, дзеля свайго здрайства, дзеля архаічнасьці і празмерных уціскаў пад уласных народнасьцяў. У гэтым апошнім кіраўнікі расійскай унутранай палітыкі ні хацелі ісьці побач з жыццем. І калі у 1914 г. Расія заняла часьць Галічыны, то для засеву у ей «русскаго духа» туды атпраўляліся цэлыя вагоны асобых «адміністратараў» і «культуртрэгераў», каторых адзін выжшы іерарх праваслаўнай цэркві трапна ахрысьціў, пазваушы іх: «воронье» — груганы.

Замяніўшыя царскі, дэмократычныя урады у Расіі у до большэвіцкай эры ні маглі утрымоўвацца дзеля браку цьвердасьці, дзеля хістання з адной старацы у другую; мацаючы грунт, яны ні мелі ніякаго дзержаўнаго і палітычнаго дасьведчэння.

Што датыча бальшэвіцкаго ураду, то гэта нельга лічыць стройным, агульным урадам — гэта выпадковыя групы, якія кідалі піжыцовыя лезунгі, каторымі массы толькі давіліся, як нясьпелымі яблыкамі. Большэвіцкая зорка ужо меркне і хіба хутка зусім згасне.

Але вось паралельна с паўшай Расіяй падняліся усе пад'яромкыя ей векамі народы, якія кіруючыся да адраджэння пачынаюць нізалежна адбудоўваць свае жыцце. Усім ім прышлося нібаўна тварыць грамадзянска-палітычную работу і кожнаму па асобку уладжываць свае дзержаўнае жыцце. Без вековай практыкі гэта разумеецца, легка ні даецца. Занятая ад цэнтру з Вялікаросіі—барацьба паміж левымі і правымі напрамкамі, блуканне, шукаючы цьвердаго грунту, буйнасьць і шпаркасьць падзеяў, гарачнасьць і нэрвознасьць часу выклікалі часамі і абмылкі.

Выключэннем ні магла быць і Беларусь так сама уцягнутая у вір агульных падзеяў. Але цяпер, пры болей спакойных абставах, на сталейшым грунце, праца дзержаўных устапоў Беларусі кіруецца на шляху рэяльнай і творчай працы.

Уражэнні.

(Аб падарожы у „соціалистическую, федеративную...“) *)

Ідучы па адной з глаўных вуліц чую зыкі шарманкі і голас, асабліва сільны голас,—песьні.

Бачучы, што народ валом валіць туды,—іду і я. У браме пры вокнах багатаго нейкаго пана граючы на шарманцэ пяе кабета. Папошапая вопратка і схудалы твар, гавораць аб праўдзівай беднаце. Голас [калі пэўне вельмі добры, а цяпер надарваны] крываблівае усе сьвежы і сьвежы народ... Слухаючы песьню здавалося, што гэта пяе ні адна кабета, а увесь галодны люд сталіцы—Масквы... У плачучых словах песьні народ, вылрапывае хлеба... Хлеба... З адных дзьвярэй багатаго дому на голас кабеты. выбегаюць дзьве добра аткормленых сабачкі і накідываюцца на яе з заўзятым лаем.

Глянуўшы на гэтых нізнаемых з голадам сабачак адразу думаецца, што ім жывецца далёка лепш чымсь якому беззработнаму пролетарыю.

За імі сьледам выбегае, слуга так сама гладкая дзяўчына, ловіць сабачак у рукі і з асцярожкай уносіць у пакоі, а шарманка ні перастаючы іграе. кабета у сьлед ей выцягівае высокія ноты.

Глянуўшы на такі контрастны вобразок ні хацелося больш ні стаяць, ні слухаць песьні галоднаго чалавека, хацелося уцячы далёка, далёка.

* * *

На адным з багатых двароў, бачыў як нейкі у лахманах чалавек, выбіраў с толькі што выкінутых нечыяй кухаркай у памыйніцу «прыгодныя для яды» згніўшыя агуркі, агрызкі—картофлю і клаў у кішэнь каб аднесьці дамоў і пэўне ж падзяліцца з кім колечы з сямьі.

Глянуўшы на гэткі абразок. пачуў як защымело сэрцо:—Масква, «столица из столиц», чыж ні бачыш ты брата-Лазара?..

* * *

Было ужо блізко поўначы калі я ішоў з Яраслаўскаго вакзала да Сухарэвай башні... Дзе-ні-дзе сьвяціўся фанар і з большаго асьвечаў вуліцу. Сэрцо біло трывогу, — па меры таго, як я праходзіў цёмныя закуткі.

Гэткае самае ніпрыемнае пачуццё з'яўлялося раней за большэвікамі і у Менску калі часам прыходзілося ісьці позна дамоў.

Вось, бачу, з за вугла вялікаго дома выходзе пяць «шэрых гэрояў» і проста ідуць да мяне.

Адзін з іх пытаецца: «Товарищ оружіе есть?» Даю кароткі атказ, кажу «німа». Чую «абыскать»—адзываецца другі. Пачынаюць перятрасаць у пальце кішэні і урэшці калі бачуць што там німа пераходзяць да абыску і фрэнчу.

Рука «таварыща» намацала ужо замест броні —палярэс і нізручна цягне яго на Божы сьвет.

— «Таварыщ —адзываюся я,—оружія в бумажникѣ нѣт, а есть лишь 30 рублей денег, которыя врядъ-лі придадутся вам»...

Ні слухаючы маіх маралоў «таварыщ» пералічваў грошы, моўчкі, ні ўзяўшы сабе нічога аддае палярэс і адходзіць з другімі далі. Відаць малая сума грошы—ні спакусіла, ні захацелі важджацца. Цяпер гэто часта бывае. «Таварыщы» усё-ж ткі разумеюць «бедны народ».

Галубок.

*) Гл. № 41 42,.

Жыхары пушчы.

Лясны іщчэ край, дзе жыццём самоістным
Спрадвеку жывець чалавек—беларус,
З душою—як пушча, а з сэрцэм так чыстым,
Як белаго сьнегу абрус...
Ад Брынскіх лясоў аж да пушч Белавежа,
Ад Пінскіх балот да шырокай Дзьвіны
Яму, беларусу, адвеку належа
Праменнае сонцэ ласкавай вясны!..
Адтэтуль вось лёду запосяцца крыгі,
А сьледам за імі—плыты, як масты,
Па жоўтай Дзьвіне аж у море да Рыгі,
Па Віліі і Нёмну—другія хвасты...
Дрэўляная валіць усюды лавіна
У Прусы да немцаў,—ў чужыя края—
Праз землі старога суседа Літвіна,
— С каторым здабыткі дзялілі свае..
Лясоў—як зірнуць. Іх ссякаюць, карчуюць
І ляды гатуюць сабе пад засеў,
Бо болей да поля пацяг ужо чуюць,
Бо стала на ніве народ ужо сеу.
Даўно бо у пушчы звялася паваба:
Саболь і бабер, і мядзведзь і сам тур,
Іщчэ хіба з лісам мяркуецца баба
І ліча—ні-зліча, склікаючы кур...
Мядзьведзь, хоць, і ёсьць, спатыкаецца рэдка,
Бо борпяў пчаліных—ні так, як было,
А новая стрэльба трапляіць так метка,
Што вось ні салодка яму падыйшло!..
Мейсцамі здараюцца сарны і лосі,
Хаваецца дзік—адынец у гушчар
І мігам змыкае, як быццам здалося,
Што зара лясны яго дойме пажар...
Ля рэк іщчэ выдру убачыш часамі,
На дубе куніца зіркне з-за сука,—
Усё-ж такі гіне зьвярына з лясамі,—
Пастух толькі бачэ іщчэ барсука.
Ды воўк да авечак падкрадзецца часам
Бывае: пачуіш у лесе—«пюга»—
Крычаць так сівога спаткаўшы сам-на-сам,
Дзе ціонгля ступае людзкая нага!..
Ці ёсьць іщчэ зубр, ці жывець, як бывала,
Той слаўны і рэдкі, палічаны зьвер,
Каторага пушча, як вока, хавала,—
Па бітвах народаў ні ёсьць ён цяпер?
А можэ і ён, як чыноўнік вялікі,
Катораго самі любілі пары,
Дарылі наказам і бралі на—лікі,
З урадам тым царскім загінуў, стары?..

1 траўніка 1918 р.
Менск—Беларускі.

Захар Вехаць.

Абразкі с правінцыі.

(Гл. № 39,—«З дарогі»).

II.

Да чаго ішчэ цемната пануе над нашым краем і народам, сьведчыць вось хаця такое здарэнне што было у м. Радашковічы, у торговы дзень, нідаўна пасьля таго як с краю уцяклі большэвікі і усё ішчэ жыло памяцью іх учынкаў с іхніх слоў.

Нейкі Янычка, чы Гаўрылка купляў сабе на рынку пастухову трубку, а каля яго, прыглядаючыся, стаяло трох салдат немцаў. Выбраўшы павэдлуг успадобы, пастушок стаў прабаваць голас свайго тавару. Артыста быў, відаць, ні абы які, бо калі рэвануў,—ажно людзі аглядацца сталі, глянулі і—ахнулі: стаіць трох рослых нямецкіх салдатаў (за імі пастушка і відаць ні было) і аттуль—с паміж іх—труба гудзіць.

—«Братке, хто ў Бога верыць, ратуйціся: немцы трывогу б'юць», крыкнуў жартуючы, ці спалохаўшыся заправды нейкі дасужы селянін.

— «Будуць лавіць», дагадаўся другі.

— «Уцікайця»! дакінуў трэці.

Пяруном абляцелі гэтыя весткі ўвесь рынак, усе крамы. Што было далей—ужо ні трудна дагадацца. Каб лягчэй было ўцякаць—с карзін і кошыкаў цьмякалі яйкамі аб камні з вазоў выкулівалі дровы, скідалі мяшкі, адрэкаліся свайго тавару; с крамаў выбегалі хто у чым быў: без шапак, у прымеранай кашулі, на аднэй назе—стары бот, на другой—новы мераны; нейкі мужык с сваей бабай у калёсах, ні трапіўшы на мост, кінуўся праз рэчку: конь рвануў, воз сьцялежыўся і застаўся з бабай сярод рэчкі, а мужык—на каня, ды ходу.

І гэтак, ляцеў ніаглядаючыся, народ праз усе канцы места і толькі за вярсты 2—3 стаў зьбірацца у кучкі і абгаварываць свае палажэнне. Тым часам сталі цадыходзіць і праўдзівыя весткі а прычыне трывогі. Адважнейшыя—варочаліся на рынак па свае пакінутае дабро, менш рызыкоўныя—разыходзіліся і раз'ежджаліся дамоў.

Цяпер, калі падкпіваюць суседзі з радашкоўскіх уцекачоў ад пастуховай трубы, тые агрызаюцца.

«Пажыўшы у такім пекле, якое тут маскалі спраўлялі ні то ад рову—ад піску уцекаць будзем. а ён жа, ліха яго, т'кі моцна зароў».

Я. Ш.

Імпэратарскі рэскрыпт аб Літве.

4 мая начальнік упраулення Litauen урачыста перадау прэзыдзіуму Літоускае Краевае Рады рэскрыпт Нямецкага Імпэратара аб прызнанні Нямеччынай нізалежнае Літоускае дзержавы.

У дакумэнце кажыцца: «Мы Вільгэльм Божай Міласьцю, Нямецкі Імпэратар, Кароль …скі і інш. гэтым абвешча- с.

Пасьля таго, як Літоуская Краевая Рада, як прызнаная прэдстауніца літоускаго народу 11 сьнежня 1917 г. абвесьціла адбудову Літвы, як нізалежнай дзержавы, злучанай з Нямеччынай вечным, цьвердым саюзам і конвэнцыямі асабліва ваеннай, дарожнай, мытнай і манэтнай і пасьля таго як яна для адбудовы гэтае дзержавы папрасіла абароны і помачы Нямеччыны, далей пасьля таго, як цяпер быушыя дзержауныя злучы Літвы развязаны, Мы гэтым даручаем Нашаму Канцлеру графу Гэртлінгу апавесьціць Літоускай Краевай Радзе, што Мы на аснове вышэйназванае заявы Літоускае Краевае Рады з 11 сьнежня 1917 году прызнаем Літву вольнай і нізалежнай дзержавай і гатовы аказаць Літоускай дзержаве прошэную абарону і помач пры яе адбудове. Пры гэтым Мы стаімо на тым пункце пагляду, што конвэнцыі, каторыя будуць зроблены будуць гэтулькі адпаведаць патрэбам Нямеччыны, як і літоускім, і што Літва будзе прымаць учасьце у ваенных ціжарах Нямеччыны, каторыя йдуць і на яе асвабаджэнне.

Адначасна Мы упаунамочываем Нашаго Канцлера у згодзе с прэдстаунікамі жыхароу Літвы прымяць меры канечна патрэбныя для адбудовы самабытнае літоускае дзержавы і зрабіць крокі для утварэння моцнаго саюзу з Нямеччынай і для зроблення прадзідзаных для гэтаго і канечна патрэбных конвэнцый.

На моцы гэтаго, Мы гэта падпісалі Нашай найвышэйшай рукой і загадалі прылажыць Нашую печаць.

Дан у Вялікай глаунай кватэры 23 сакавіка 1918 г.

Падпісау Вільгэльм, Імпэратар, Кароль.

Контрсігнавау граф Гэртлінг.

(«Гоман»)

Агульныя весткі.

БЭРЛІН. Расійскі пасол Еффэ заявіў аднаму карэспондэнту газэт: «Манархія ў Расіі ні мае болей грунту пад сабой. У Расіі німа болей сілы магучай нас скінуць. Меншэвікі і соц.-рэв. с Керэнскім зусім прайгралі. Астаецца толькі група анархістаў, каторая ні мае палітычнай наступацельнай сілы. Расія зусім ні залежыць ад збажжовых запасаў Украіны. У нормальныя часы Вялікаросія дабывае даволі збожжа для сваіх патрэб. Вывозіць жа мы будзем збожжэ с Сыбіры.

З Нямеччыны мы будзем даставаць хварбы, лекарствы і гаспадарскія машыны. Мы ні будзем абмежываць прыезду чужаземцаў. Мясцовыя жыхары і чужаземцы будуць мець …ныя правы ў Расіі. Мы … ат уваходзім за выбарнае права чужаземцаў. Адносіны да нямецкаго ураду зусім карэктныя.

БЭРЛІН. Урадова. 13-V.

Імпэратар аўстрыяцкі дазедаўся нямецкаго Імпэратара у глаўпай кватэры. У часе абмена пагляваў ўва усіх палітычных, эканамічных і ваенных пытаннях, у перэгаворах прымалі учасьця Бурыан, Арц, Гогенлоэ, граф Гэртлінг, Гіндэнбург, Людэндорф, граф Вэдэль. Прышлі да згоды ўва ўсіх пунктах. Слюз Аўстрыі і Нямеччыны пастаноўлено ішчэ паглыбіць.

НЬЮ-ЮРК. Газэты паказываюць, што генэрал Вуд выйшаў с прычыны хваробы ў адстаўку. З азнаёмленых крыніц наказываюць, што прычыны выходу ў адстаўку іншыя. Вуд дамагаўся раней арганізацыі 5-ёх мільёнай арміі. Аўторытэтныя людзі на гэта сказалі, што амэрыканская промышленнасьць можа ваарyжыць толькі $3^1/_2$ мільёны і што німа даволі караблёў, каб перавесьці гэткую армію ў два або тры гады у Эўропу. Апрача таго немагчыма пры гэткай вялікай арміі пасылаць у Эўропу ішчэ ядомыя рэчы і ваенныя матэр'ялы. Нью-Іоркскія газэты наракаюць на нястачы добрых самалётаў у Амэрыцэ. Амэрыканскія самалёты, што ёсьць пры войску у Эўропе, небясьпэчны для сваей арміі.

БЭРЛІН (В.Т.Б.) Францускі ваенны міністэр заявіў флоцкай камісіі, што нібезпечнасьць ад падводнай вайны ўсё ішчэ вялікая. Цэнтральныя дзержавы з новымі падводнымі лодкамі здаецца маняцца пачаць вялізманнае наступлэнне.

КОПЭНГАГА [В.Т.Б.] міністэр-прэзыдэнт Цале заявіў аднаму карэспондэнту аб палажэнні ў Ісляндзіі. Летась у восень ісляндскі міністэр-прэзыдэнт выразіў дамаганне нізалежнаго гандлёваго флагу для Ісляндзіі. Кароль ні згадзіўся на гэтае дамаганне і прэдлажыў весьці перэгаворы. Я прэдлажыў прэдстаўнікам партый разгледзіць ці падходзіць ў цяперашні мамэнт для развязання гэтай справы і нагул развязання істнуючых між Даніей і Ісляндзіей іншых пытанняў.

БЭРЛІН (В.Т.Б.) Досьледы паказалі, што англіцкі крэйсэр, каторы патануў перад Остэндэ ні быў напоўнены цэмэнтам і што яго англічане ні ўзарвалі, а што ён намі ўтоплены.

ЛОНДОН [В.Т.Б.] Нямецкая падводная лодка затапіла англіцкае судно «Stup». Два афіцэры і 13 чал. згінуло.

Менскае жыцце.

Камэра часоваго судзі І-го вучастка Пекура, зачынілася раней другіх. Разгледзено у першую чаргу группа дробных іскавых спрау.

Судзя 2-го вучастка у вотпуску. Камэры другіх вучасткау адчыняюцца гэтымі днямі.

Афіцыяльнае павядамленне нямецкаго вярхоунаго камандавання за 15 мая 1918 року.

ЗАХАД: Паўночней Кэммеля удаліся як мае быць месцовыя атакі; мы забралі 120 палонных. Наша атака была накіравана па атдзяляўшыяся атрады й капітавала французам вялікіх крывавых стратаў. Артылерыйскі бой у ваколіцы Кэммелю заставаўся узмацнеўшым. Сягоньня рано, там дзякуючы францускім атакам, пачаліся новыя пяхотныя бае. Між р. Ліс й каналам Ля-Бассэ на Скарпі нiпрыяцельская артылерыя мела моцную чыннасьць. Між Анкрай і Соммай мы захапілі нiпрыяцельскія пазыцыі каля дарогі Брэй-Корбі і атрымалі верх у захопленнай мейсцовасьці, ні гледзючы на контр-атакі нiпрыяцеля, бышаго у два разы дужэйшым за нас. Для патрымання пяхоты артылерыя выказала рухавую чыннасьць.

Каля Віллер-Брэтоне, па абодвых бакох р. Ліс і Аўры агонь шмат разоу ажыуляуся. На захадным беразі Аўры нiпрыяцель атаковау нашыя пазыцыі каля Кастоля, але быу адбіты з вялікімі стратамі. На нікаторых вучастках разьведачныя бае. Нашыя лятуны зьбілі учора 5 нiпрыяцельскіх прывязных баленау.

На баевых фронтах вельмі моцная надземная чыннасьць. Мы удачліва скінулі бомбы на склады снараджэння і чугунку нiпрыяцеля у Калэ, Дюнкірхэн і інш. мейсцох.

З другіх тэатрау вайны ніякай навіны.

Першы-Генэрал-кватэрмэйстар **фон-Людэндорф**.

Пачалі патроху павылазіць с сваіх нор даунейшыя, добра вядомыя мінчанам розныя «аблакаты». Хаця будзе ім цяжкавата цяпер, бо вымаюцца цяпер спэцыяльныя дазволы, рэгістрацыі кліентуры і гонарару для усіх такіх «брахунцоу» выключаючы толькі адных прысяжных паверaных і іхніх памоцнікау.

Зьезд духавэнства і міран, намечаны у пачатку чэрвеня, зверніць асобную увагу па пытанню аб матэрыяльнай ніабезпечанасьці сьвяшчэнікау, дзякуючы большэвізму ні атрымаушых пэнсіі с казны ад марца месяца.

Кансысторыя, істнуючая на мейсцовыя епархіяльныя здабыткі, можа трымацца на іх самае большае да чэрвеня.

Дзіяканы і псаломшчыкі местовых цэркаў «бягуць» с прычыны галадоукі у сьвяшчэнства (на парахвіі).

Цэнтральны камітэт упраулення дарожных работ усяго заходняго фронту, пераехаушы з Магілева у Пэнзу, апавешчау усіх нізарэгістраваных зноу па 1-е красавіка—уволенымі, нават болей таго «здрайцамі».

Гэта прадасьцярога, канечне тычыцца і да работнікау тутэйшаго б. упраулення дарожных работ X арміі, большасьць якіх,—да 3,000 чал.—ад марца па сягоняшні дзень астаецца ніліведаванымі, і работнікі папалавіну галадаюць.

Местовая управа вымагае пас. іешнага узноса уласьнікамег нірухомых менняу недаімкі ацэначнага збору (аснаунэга за мінуушыя гады і дапауніцельныя за 1917 г.) да 15 мая г. г., інaчай пачнецца прымусовы зыск праз міліцыю і паліцыю.

На карысьць 12,000 галадаючых дзяцей 20 і 21 мая аддзелам апекі местовай управы уладжываецца скарбонач-ны збор.

Справа вельмі сымпатычная, вымагаючая як наймажліва шырокі адклік жыхароу.

З адозвай да дзяцей дарыць (пад квітанцыю) лішнія, ніпатрэбныя цацкі звертаецца очаговая камісія пры камітэці О. З. Е. (Захароуская 67, кв. 9).

Так-сама звертаецца Т-во помачы бедным хворым еурэям „Лінас Гацэдэк“ на уладжыванне Калоніі на 100 дзяцей.

Сярод арэндатарау на землях Кацярынінскаго сабору, па прыкладу другіх прычтау, пачата апавешчэнне аб узносе нідаімкі за час вайны, пры чым узнос дапускаецца і у расрочку, гледзючы на матэрыяльныя варункі чыншэвіка.

Вельмі шкода, што на землях духоуна-уласьнікау ні паднімуць пытання аб устаноуленні цьвердаго прынцыпа пры арэндных прыбауках, кіруючыся ні столькі саліднасьцю будынін, сколькі с тым, ці былі гэтыя пляцы да заарэндавання *пустырамі*, або жэ зданы у арэнду забудаваны, што здараецца вельмі рэдка.

У сталоуцы пры ст. Менск для служачых Л. Р. ж. д. ад Вялікадня абед каштуе у скаромныя дні па $1^1/_2$ р. (без хлеба), у мясапустныя дні—1р. так сама без хлеба.

У бонавых крамах хлеб за наступіушы тыдзень (1-я порцыя у панядзелак: аўторак) выдаецца вельмі ніакуратна: пачнуць выдачу раніцай—ні хватае пасьля абеда.

Кўрсы беларусазнаўства.

16 мая лекцыя праф. М. Массоніуса «Гісторыя Беларускаго языка».

Пачатак а 7 гадз.

Рэдактар **А. Прушынскі**.

Выдавецтво **Т-во «Заранка»**.

Друкарня Я. А. Грыблята.